

АНЖЕЛИКА РАСТОРГУЕВА
г. Николаев

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ КАК ПЕРСПЕКТИВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ВЫХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЙ УРОВЕНЬ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены теоретические основы по совершенствованию методики составления финансовой отчетности сельскохозяйственных предприятий Украины в контексте гармонизации с международными стандартами финансовой отчетности. Предложено представление финансовой отчетности сельскохозяйственными предприятиями Украины в соответствии с международными стандартами для расширения экономических связей с другими странами, а также с целью привлечения иностранных инвесторов. Обоснованы методы перевода финансовой отчетности на Международные стандарты, а также в части трансформационных процедур определены основные этапы перехода на МСФО.

Ключевые слова: стандартизация бухгалтерского учета, финансовая отчетность, международные стандарты финансовой отчетности, консолидированная финансовая отчетность, аналитическая информация.

Стаття надійшла до редколегії 01.06.2017

УДК 33.021:336.71(477)

ОКСАНА ЯРЕМЕНКО
jaremenko.or@gmail.com

ОЛЬГА ВОДОЛАЗКО
olyavodolazko26@gmail.com
м. Харків

ТЕОРЕТИЧНЕ ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основні елементи формування банківської політики, у т.ч. формування кредитної, депозитної, інвестиційної і цінової політики банку, а також проведено аналіз діяльності українських банків протягом останніх кількох років.

Ключові слова: банк, банківська політика, кредит, депозит, платоспроможність, ліквідність.

Питання про існування та діяльність банківських організацій і банківської системи в цілому є нині важливою складовою політичного, економічного та соціального життя країни. Банківська система є найважливішим елементом системи національної економіки всієї країни, адже банки виконують посередницькі функції, які полягають в тому, щоб акумулювати потоки грошових коштів і перерозподіляти їх між секторами економіки.

Банки обслуговують інтереси як виробників, так і населення країни, опосередковують зв'язки з промисловістю і торгівлею,

сільським господарством та населенням. Банки вносять свій внесок у створення ВВП, є важливою частиною всього народного господарства, а також провідниками стабілізаційної економічної політики України.

Один з основних атрибутів всієї ринкової економіки країни – банківська система, яка є постачальником фінансових коштів, відповідно, обрана нами тема є актуальною.

Метою даної статті є розгляд основних особливостей формування банківської політики, а також проведення аналізу діяльності українських банків за останні кілька років.

Вивченням даної теми займалися такі вчені: О. Лаврушина, А. Мороз, Г. Таскі, О. Куценко, С. Івасів, В. Галасюка, В. Костюченко, А. Веселовський, А. Епіфанов, В. Міщенко, В. Усоскін та ін.

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [4].

Банківська ліцензія – документ, який видається Національним банком України в порядку і на умовах, визначених у цьому Законі, на підставі якого банки та філії іноземних банків мають право здійснювати банківську діяльність [3].

Банківська діяльність – залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [3].

У банківській політиці слід розрізняти банківську політику на рівні держави і банківську політику на рівні окремого банку або банківської організації. Якщо розглядати банківську політику на рівні держави, то її можна вважати складовою економічної політики.

Для того, щоб розробити банківську політику необхідно визначити, насамперед, мета діяльності банку та стратегії її розвитку, як на найближче майбутнє, так і для майбутнього розвитку, керуючись при цьому можливостями і ресурсами банку.

Стратегія банку передбачає розробку обґрунтованих заходів і заходів для досягнення намічених цілей, в яких повинні бути враховані всі потенційні можливості банку.

Визначення мети – це більш конкретний рівень прийняття рішень, який вимагає вироблення відповідних стратегічних завдань. Стратегія для одних цілей не може бути використана для досягнення інших.

Стратегія, розроблена правлінням банку, може стати метою і орієнтиром для окремих його підрозділів. Тому розрізняють загальні цілі (глобальні), які розробляються в цілому для банку, і специфічні цілі – в основному для різних підрозділів банку.

Цілі банку тісно пов'язані з концепцією його розвитку, яка враховує:

1. Розміри конкретного банку.
2. Сфери та напрямки діяльності.
3. Характер діяльності.

Кожен банк повинен визначити свій розмір, який залежить від наступних показників:

1. Обсягу його активів.
2. Розміру власного капіталу.
3. Депозитної бази банку.

Сьогодні в Україні функціонують банки великі, середні і дрібні. Кожен з них здійснює свою специфічну діяльність, спрямовану на розвиток бізнесу, залучення клієнтів, отримання прибутку, кредитування своїх клієнтів і т. д. Природно, великі підприємства потребують обслуговування великих банків, а дрібний та середній бізнес, населення обслуговуються дрібними і середніми банками. Деякі великі банки, наприклад, «ПриватБанк», «ОщадБанк» можуть будувати свою діяльність за міжнародними стандартами і в майбутньому увійти в міжнародну банківську систему.

Розробка політики банку є прерогативою вищого керівництва банку, так як вона відноситься до числа стратегічних планів комерційного банку. Основні питання, на які повинні відповідати положення політики банку – це навіщо повинні бути здійснені певні дії; які саме дії треба виробляти; хто саме повинен брати участь у виконанні конкретних операцій банку; за якими схемами повинні виконуватися різноманітні операції в даному банку.

Отже, банківська політика – це концентрований вираз виявлених і врахованих вимог клієнтів, а також потреб і можливостей самого банку.

Як правило, банківська політика включає в себе:

- 1) постановку головних завдань;
- 2) виділення основної мети існування банку;
- 3) аналіз сильних і слабких сторін банку;
- 4) оцінку діючих і перспективних напрямків банківської діяльності;
- 5) аналіз зовнішнього оточення і його впливу на функціонування банку;
- 6) розроблення комплексних програм і проектів, що забезпечують досягнення основних цілей існування банку;
- 7) розробку методології управління діяльністю банку;
- 8) розроблення організаційної структури банку та її вдосконалення відповідно до обраної політики банку;

- 9) стратегію управління персоналом банку в області роботи з персоналом, його мотивації, розвитку та визначення ефективності цієї роботи;
- 10) складання щорічного балансу банку в цілому і його підрозділів;
- 11) внутрішню і зовнішню аудиторську перевірку банку.

Структура самої політики окремого банку залежить від обраної структури керівництвом цього банку, але зазвичай ця структура включає в себе:

- 1) депозитну політику;
- 2) кредитну політику;
- 3) цінову політику;
- 4) інвестиційну політику;
- 5) політику санкцій;
- 6) політику застав;
- 7) структурування і політика диверсифікації;
- 8) політика дотримання ліквідності;
- 9) роботу з проблемними клієнтами;
- 10) політику ризиків.

Структура банківської політики може змінюватися в залежності від ситуації, однак, основними її частинами є кредитна, депозитна, цінова і інвестиційна політики.

Кредитна політика комерційного банку – це сукупність факторів, документів і дій, які визначають розвиток комерційного банку в області кредитування своїх клієнтів. Кредитна політика включає в себе певні цілі і процедури, на яких покладається кредитний комітет при видачі кредитів і при контролі за кредитуванням. Вона також враховує той рівень ризику, який певний банк в змозі взяти на себе при наявних у нього ресурсах та можливостях діяльності банку.

Банківський кредит – це економічні відносини між юридичними та фізичними особами і державами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка [1, 314].

Перед тим, як визначити кредитну політику банку необхідно дослідити наступні показники:

1. Розмір власного капіталу банку.
2. Якість систем оцінки ризикованості та прибутковості різноманітних видів кредитів.
3. Стабільність депозитів.
4. Стан економіки країни, фіскальна та грошово-кредитна політика держави.
5. Кваліфікацію та досвід працюючого в банку персоналу.

У кредитній політиці банку є поняття «овердрафту», який виникає у випадку, коли клієнт використовує зі свого рахунку суму, що перевищує залишок коштів на цьому рахунку. Овердрафт – це кредит банку, який надається платоспроможним позичальникам, які мають постійні надходження на розрахункові рахунки [2].

Мета кредитно-грошової політики свідчить про кінцевий результат діяльності банку, адже призначення банку – задовольняти потреби своїх клієнтів у кредитуванні грошових коштів. Банки не можуть порушувати встановлені правила кредитування або нехтувати економічними і юридичними нормами, так як це може призвести до негативних наслідків.

Банки користуються різними методами кредитування, який кожний банк обирає самостійно.

Метод кредитування – це сукупність прийомів, за допомогою яких здійснюється одержання і погашення кредиту. Існують три основних методи кредитування:

1. Метод кредитування по залишку, при якому позичка видається під залишки вже накопичених товарно-матеріальних цінностей, а сама позика погашається за мірою та в сумі зміни залишку цих товарно-матеріальних цінностей.

2. Метод кредитування по обороту, при якому позичка видається одразу при купівлі товарно-матеріальних цінностей і погашається в процесі їх витрачання.

3. Зворотно-сальдовий метод, при якому позика видається в міру виникнення потреби в певній кількості грошових засобів, а погашається в строго зазначені договором строки.

Вивчення кредитоспроможності клієнта дозволяє банкам знизити кредитні ризики, а також успішно проводити кредитно-банківську політику, оскільки саме аналіз кредитоспроможності потенційного позичальника грошових коштів допомагає уникнути необґрунтованих ризиків ще на етапі розгляду заявки про видачу кредиту.

Існують методи управління кредитними ризиками, які можна поділити на такі групи: методи уникнення банківських ризиків; методи їх зниження; методи самостійного протистояння їм; методи їх передачі [7, 20–22].

Існують також інші методи зниження кредитних ризиків, серед яких можна виділити: диверсифікацію кредитного портфеля; обмеження розміру кредиту видаваного одному позичальнику грошових коштів; залучення достатнього забезпечення.

Видача кредитів банком здійснюється на протязі наступних етапів:

1. Попередня робота по наданню кредиту (склад потенційних позичальників, вид кредиту, кількісні розміри кредитування, оцінка кредитоспроможності позичальників, стандарти оцінки позик, процентні ставки, способи забезпечення повернення кредиту, контроль за дотримання процедури видачі кредиту).

2. Оформлення кредиту (форми необхідних документів, технологічна процедура видачі кредиту, контроль за точністю оформлення документів).

3. Управління кредитом (управління кредитним портфелем, контроль за виконанням кредитних договорів, умови продовження або поновлення прострочених кредитів, порядок покриття збитків, контроль за управлінням самого кредиту).

Існує кількість різних факторів, які можуть впливати на кредитну політику банку. Серед них можна виділити внутрішні і зовнішні:

- зовнішні фактори (стійкість макроекономічної ситуації, інфляція, дефіцит державного бюджету, зовнішній борг країни, рівень життя в країні, загальний стан кредитного ринку, а також політика банків-конкурентів);
- внутрішні фактори (рівень кваліфікації працюючого персоналу, наявна клієнтська база, процес схвалення кредитів, обсяг коштів, що спрямовуються на кредитування).

Надання банківського кредиту Національним банком України регламентується законом про цей банк [6, 13–16].

При формуванні кредитної політики банкам необхідно вибирати ті сфери діяльності, які можуть забезпечити максимальний ефект, поліпшити стан кредитного портфеля і поліпшити роботу банку в цілому.

Депозитна політика банку. Депозитна політика банку – це політика, яка дозволяє банкам раціонально організувати і регулю-

вати взаємовідносини з клієнтами для управління процесом залучення коштів на депозитні рахунки.

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [4].

При розробці депозитної політики банку необхідно враховувати інтереси всіх груп клієнтів, а також максимально орієнтуватись на задоволення потреб клієнтів в банківських послугах, при цьому задовольняючи інтереси банку.

Реалізувати комплекс послуг для проведення депозитної політики банку може лише той банк, який постійно працює над розширенням списку своїх послуг, знижує витрати, надає пільги при обслуговуванні клієнтів, покращує якість обслуговування і т. д.

З розвитком банківської системи фахівці все більше говорять про нові види вкладів, однак, існує найбільш поширена класифікація вкладів:

1. Класифікація за терміном дії («короткі» і «довгі» депозити), при яких чим більше термін депозиту, тим більша відсоткова ставка за нього.

2. Класифікація по можливості поповнення (поповнювані і непоповнювані депозити).

3. Класифікація по можливості зняття грошових коштів (депозити до запитання, строкові депозити з мінімальним незнімаємим залишком).

Станом на березень 2016 року середня річна ставка вкладів у національній валюті становила 20,57%, вкладів у доларах – 7,4%, а в євро – 6,45%. На даний момент банки зацікавлені у «довгих грошах», тобто, в тих грошах, якими банк має право користуватися тривалий термін без термінового повернення, відповідно у таких вкладів вище прибутковість для вкладника. На сьогодні максимальний розмір строкових вкладів у національній валюті – 26,5%, а максимальна прибутковість термінових доларових вкладів – 11,5% річних.

За підрахунками НБУ, у 2016 року населення України почало активно нести свої гроші в банки, адже з початку року обсяг вкладів фізичних осіб зріс на 4,9%.

Цінова політика банку. Цінова політика банку припускає встановлення цін на різноманітні банківські продукти, а також їх зміну у відповідність ринковій ситуації.

Зазвичай в економічній літературі прийнято виділяти три головні підходи банківського ціноутворення:

1. Ціноутворення, яке орієнтоване на витрати.
2. Ціноутворення, яке орієнтоване на ринок.
3. Цільове ціноутворення.

Довгострокова мета цінової політики будь-якого банку – мінімізація витрат і максимізація прибутку. Не дивлячись на те, що банки приділяють достатню увагу обліку всіх витрат, виявляється, що більшість банків не може точно сказати, що їм варто надання тієї чи іншої послуги.

Інвестиційна політика банку. Взаємодія банків і клієнтів відбувається безперервно. У деяких компаніях іноді настає такий етап розвитку, коли їй необхідно залучити великий обсяг інвестиції на ринку, перейти на новий рівень виробництва, збільшити обсяг виробництва, запровадити нові технології, розширити сферу діяльності, тоді в цій ситуації фінансовими посередниками стають інвестиційні банки.

Інвестиційні банки займаються мобілізацією довгострокового позичкового капіталу і надання його позичальникам за допомогою випуску і розміщення акцій, облігацій і інших видів позикових зобов'язань.

У відповідності з Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, спрямовані на отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Інвестиційний банк спеціалізується на організації самого фінансування, а цілі фінансування пов'язані з якісною зміною компаній клієнтів банку.

Інвестиційна діяльність банків дуже різноманітна, вона знаходиться в постійному розвитку, так як пропонує ринку нові можливості та інструменти.

Зазвичай прийнято виділяти три основні напрями інвестиційної діяльності банків:

1. Діяльність на ринку цінних паперів.
2. Корпоративне фінансування
3. Проектне фінансування.

Природно, перш, ніж вкласти свої гроші в інвестування різних проектів банки визначають ступінь ризику. Адже, чим нижче ризику, тим більш сприятливі умови для інвестування. Для того, щоб зменшити ризики банки застосовують різні методи, серед яких можна виділити: диверсифікації, лімітування, страхування або створення резервного фонду.

Та ситуація, яка зараз складається на фондовому ринку пояснюється його недостатнім розвитком і страхом керівництва банків до вкладень. Активізація банків повинна призвести до збільшення кількості активних операцій, які приносять банкам дохід, а значить, це поліпшить фінансовий стан банку.

Саме обрана політика банку безпосередньо впливає на стійкість банку до різних ситуацій. Під стійкістю банку слід розуміти такий його динамічний стан, що забезпечує необхідну ступінь захисту від несприятливого впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Стійкість банку також можна розглядати як один із чинників його прогресуючого розвитку. Економічна стійкість банку визначається фінансовими результатами його діяльності, рівнем прийнятих банком ризиків у поєднанні з його ліквідністю і прибутковістю. Саме показники ліквідності і платоспроможності банку підтверджують його стабільність і надійність.

Під ліквідністю банку розуміється можливість банку вчасно і в повній мірі виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. В зобов'язання банку включаються реальні та умовні зобов'язання. В реальні зобов'язання входять, як правило, кошти кредиторів, залучені міжбанківські ресурси, депозити як термінові, так і до запитання. А під умовними зобов'язаннями розуміється видача банком поруки та надання гарантій, виставлення акредитивів і невикористаних кредитних ліній.

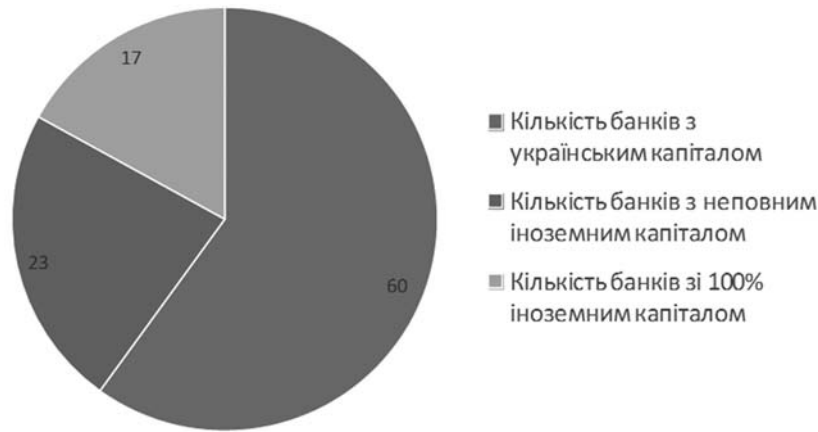

Рис. 1. Кількість діючих банків в Україні з українським та іноземним капіталами

Ліквідністю зобов'язань можна показати можливості швидкого їх погашення та рівень відновлюваності банку. Підвищення ліквідності банку робить його більш привабливим і стабільним для клієнтів, так як це показник того, що клієнту доступний кредит в цьому банку і гарантоване повернення коштів з рахунка при необхідності.

Під платоспроможністю банку розуміють здатність банку виконувати зобов'язання перед клієнтами та проводити розрахунки у повному обсязі у визначений момент часу; його вважають статистичним показником комерційної діяльності банку. Поняття ліквідності банку та платоспроможності банку є

різними поняттями через те, що залишаючись ліквідним, банк іноді може бути неплатоспроможним деякий час.

Для того, щоб підтримувати ліквідність та платоспроможність банку вищому керівництву треба розроблювати плани щодо максимальної мінімізації витрат при реалізації активів та залученні пасивів. Управлінням ризиком ліквідності та прагненням до мінімізації втрат у процесі збереження ліквідності та платоспроможності банку займається банківський менеджмент.

Аналіз стану кредитування і дебетування в Україні. Аналітиками Форіншурера був складений рейтинг найнадійніших

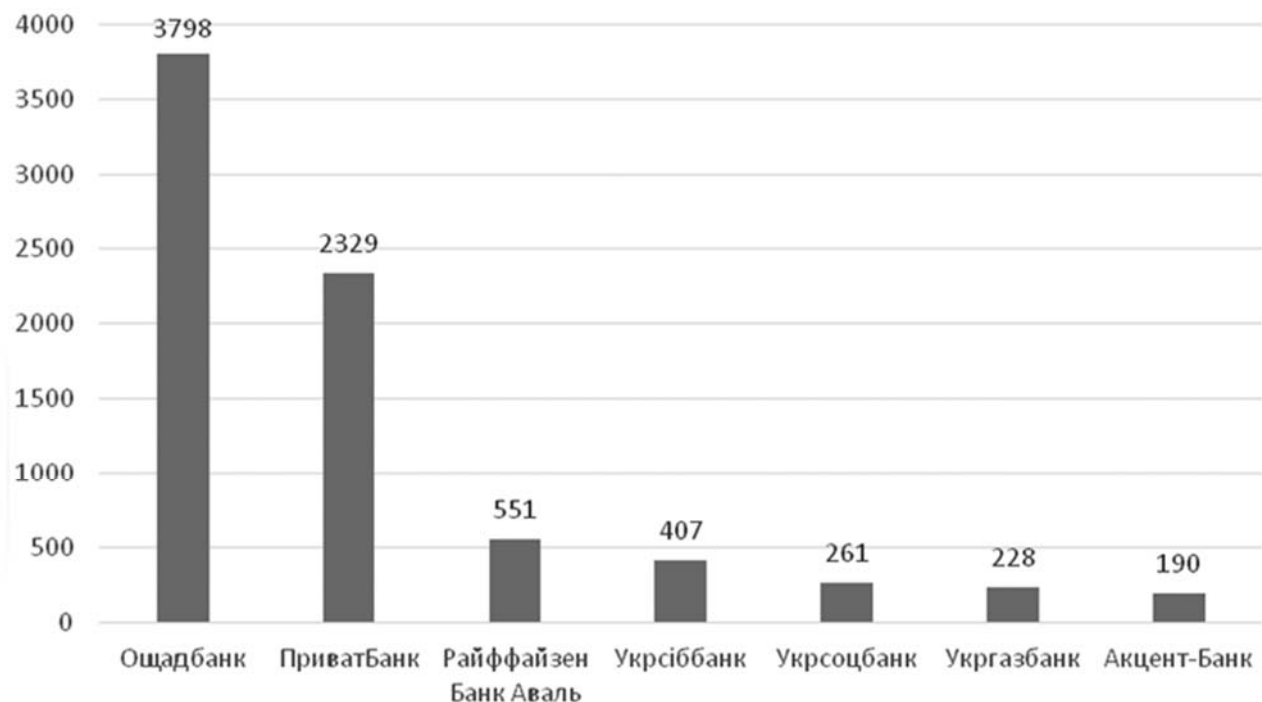

Рис. 2. Кількість діючих структурних підрозділів банків України

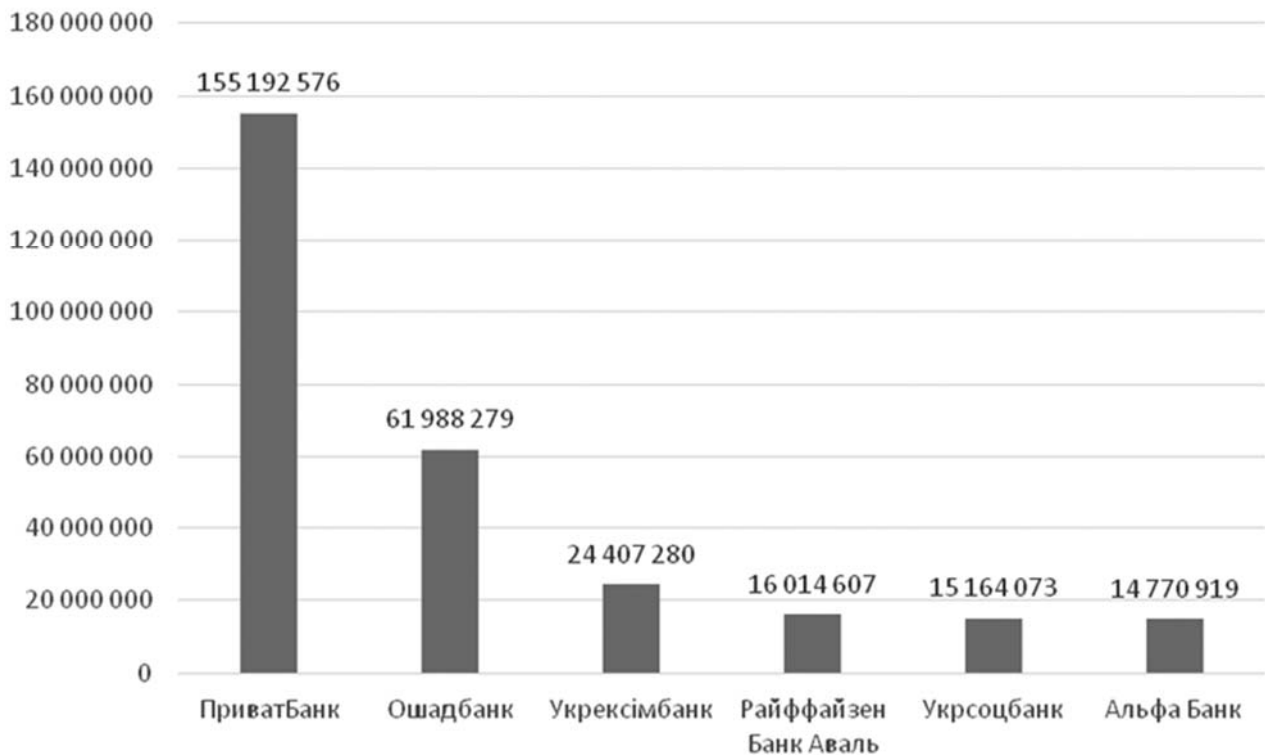

Рис. 3. Рейтинг українських банків за депозитами фізичних осіб, тис. грн

банків України у 2016 році за статистикою НБУ, у якому мала питому вагу здібність банка без затримання повернути депозити у випадку фінансових труднощів або труднощів з погашення кредитів та зростанні заборгова-

ності клієнтів, а також рівень підтримки акціонерів та держави [5].

Вагомими критеріями є розмір активів, зобов'язань, взаємозв'язків у банківській сфері а також об'ємів кредитування.

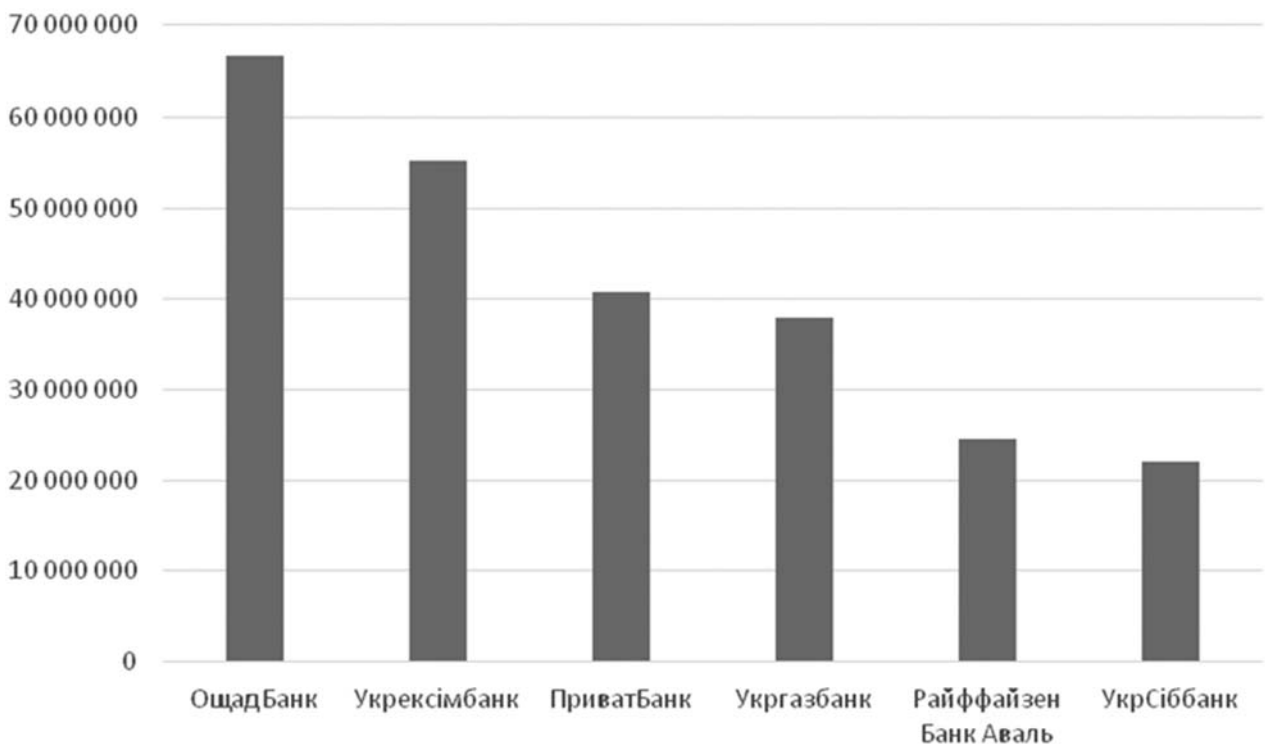

Рис. 4. Рейтинг українських банків за депозитами юридичних осіб, тис. грн.

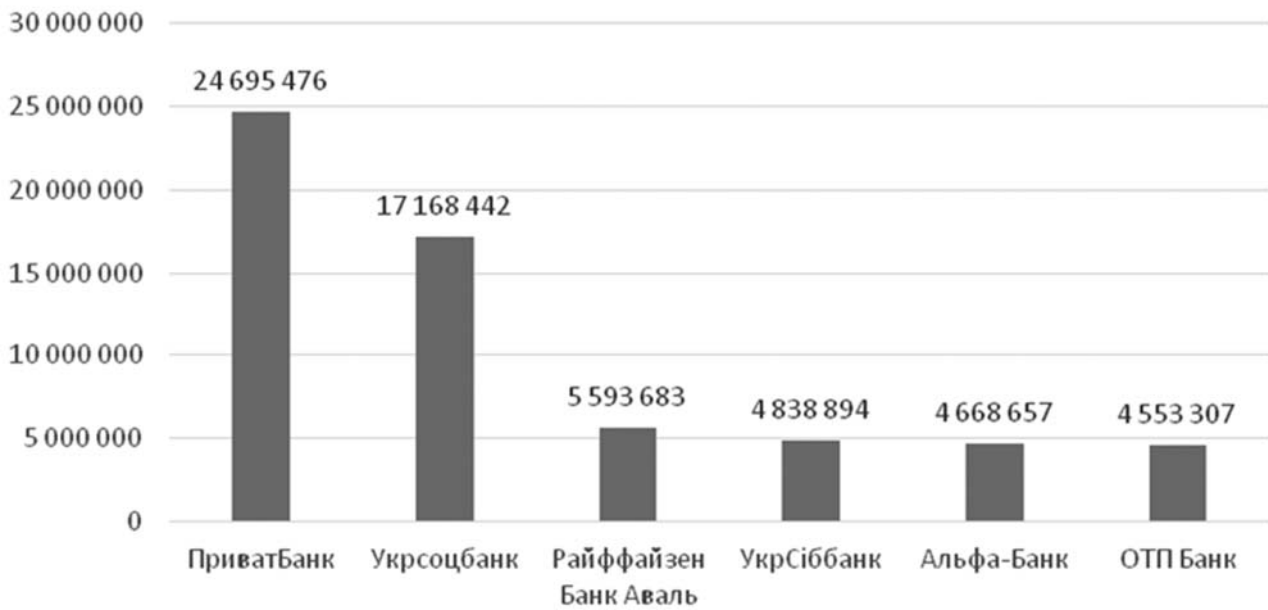

Рис. 5. Рейтинг українських банків за кредитами фізичних осіб, тис. грн.

Під надійністю банку мається на увазі здібність фінансового інституту чинити опір несприятливим факторам. Банк, який має низький рівень надійності, може зіштовхнутися зі впливом негативних та малопередбачуваних факторів, які здібні привести його до банкрутства.

На 1 жовтня 2016 року в Україні діє 100 банків (рис. 1), з яких 40 — банки з інозем-

ним капіталом (17 з них зі 100% іноземним капіталом).

Нижче на діаграмі (рис. 2) приведено 8 українських банків з найбільшою кількістю структурних підрозділів станом на 1 жовтня 2016 року.

Активи українських банків перевищили 1,276 трлн грн., а загальні активи – 1,603 трлн грн, рентабельність яких складає 1,23%.

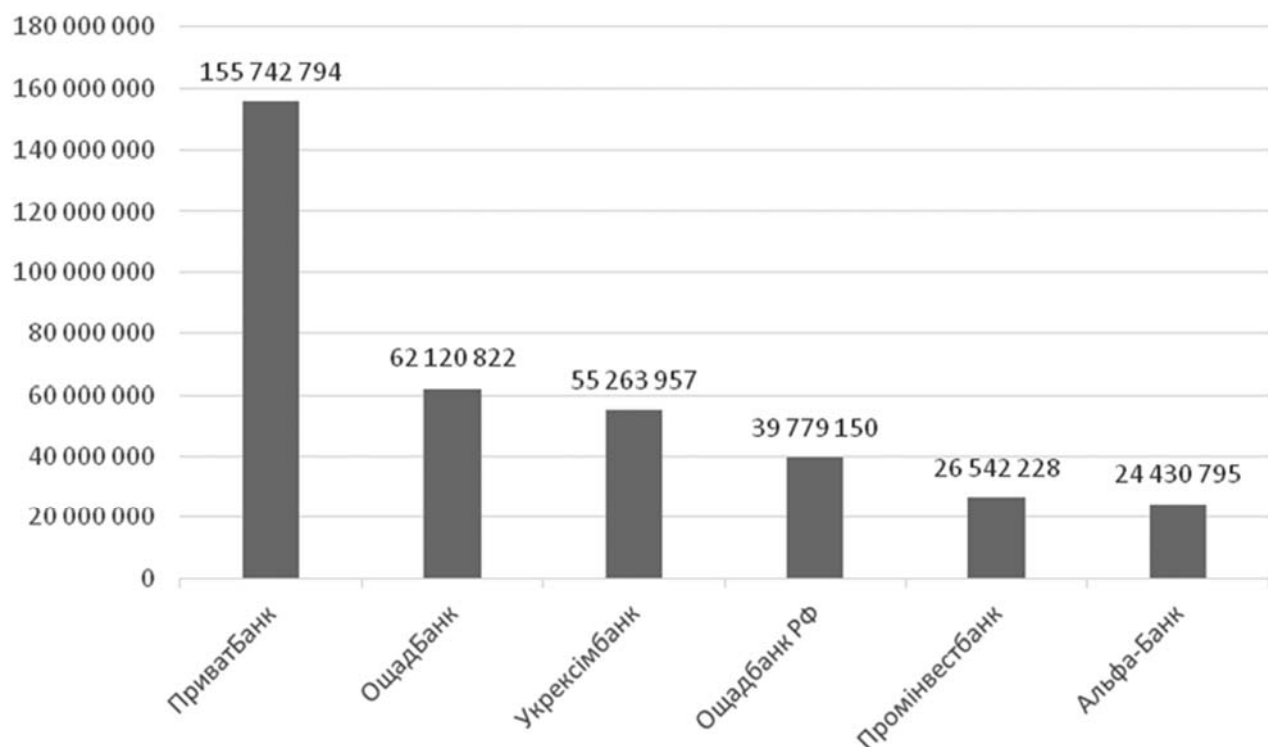

Рис. 6. Рейтинг українських банків за кредитами юридичних осіб, тис. грн.

Загальний капітал банків складає 151 млрд грн., а рентабельність капіталу – 11,54%.

Депозитні зобов'язання українських банків перевищили 1,125 трлн грн., з яких депозити юридичних осіб складають 328,9 млрд грн., а депозити фізичних осіб – 410,6 млрд грн.

Нижче (рис. 3, 4) приведено рейтинги українських банків за депозитами фізичних та юридичних осіб станом на 1 жовтня 2016 року.

Станом на 1 жовтня 2016 року українські банки видали кредитів на 942,1 млрд грн, з яких кредити, які надані суб'єктам господарювання складають 775,7 млрд грн., а кредити, які надані фізичним особам – 139,6 млрд грн (рис. 5 та 6).

Через банкрутство 50 українських банків у 2014–2015 роках банківська система Украї-

ни втратила 230 млрд. грн., що складає 9% ВВП України [5].

Список використаних джерел

1. Банківська справа : навч. посіб. / за ред. проф. Р. І. Тиркала. — Тернопіль : Карт-бланш, 2001. — 314 с.
2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1. — К. : Ника-центр, 1999. — 592 с.
3. Закон України від 07.12.2000 р. «О банках і банківській діяльності». Термін із змінами, внесені згідно із Законом № 358-V від 16.11.2006.
4. Закон України від 07.12.2000 р. «О банках і банківській діяльності». Визначення терміна в редакції Закону № 3024-VI від 15.02.2011.
5. Офіційний сайт НКЦПФР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forinsurer.com/>.
6. Панченко Е., Селезнева Е. Контроль кредитного портфеля как составляющая часть банковского менеджмента // Экономика Украины. — 2002. — № 6.
7. Патрикац Л., Компанієць. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України // Вісник НБУ. — 2002. — № 12. — С. 20–22.

OKSANA JAREMENKO, OLHA VODOLAZKO
Kharkiv

THE THEORETICAL FORMATION AND THE ANALYSIS OF BANKING POLICY IN UKRAINE

The article describes the main elements of formation of banking policy, including the formation of credit, Deposit, investment and pricing policies of the Bank and performed an analysis of activities of Ukrainian banks in the last few years.

Key words: bank, banking policy, credit, deposit, solvency, liquidity.

ОКСАНА ЯРЕМЕНКО, ОЛЬГА ВОДОЛАЗКО
г. Харьков

ТЕОРИТИЧЕСКОЕ ФОРМИРОВАНИЕ И АНАЛИЗ БАНКОВСКОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены основные элементы формирования банковской политики, в т.ч. формирование кредитной, депозитной, инвестиционной и ценовой политики банка, а также произведен анализ деятельности украинских банков в течении последних несколько лет.

Ключевые слова: банк, банковская политика, кредит, депозит, платежеспособность, ликвидность.

Стаття надійшла до редколегії 30.05.17